

MEMO

Onderwerp: Uitkomsten Herverdeling Gemeentefonds Gemeente Woudenberg

Datum: 17 augustus 2023

Auteur: Peter Verheij

Herverdeling Gemeentefonds

In 2022 is door het Ministerie van Binnenlandse Zaken een herziening van het Gemeentefonds doorgevoerd. Deze herziening had als achtergrond het model weer in lijn te brengen met de uitgangspunten van de Financiële verhoudingswet (FvW), een aantal knelpunten in het Sociaal Domein op te lossen, een substantiële vereenvoudiging door te voeren, enkele onwenselijke maatstaven te vervangen en een aantal specifieke aandachtspunten onder de loep te nemen. Het uitgangspunt van de verdeling is dat het Gemeentefonds voorziet in bekostiging van noodzakelijke kosten gelet op de karakteristieken van gemeenten met inachting van hun belastingcapaciteit. Hierbij worden (aangepaste) maatstaven gebruikt die zo goed mogelijk de kostenpatronen verklaren.

Omdat deze herziening geen invloed heeft op de omvang van het Gemeentefonds leidt de uitkomst tot herverdeeleffecten tussen gemeenten. Voor de gemeente Woudenberg betekent dit een nadeel van € 115 euro per inwoner in het nieuwe model ten opzichte van het oude model. Omdat een aantal onderwerpen nader onderzoek vragen is voorlopig besloten tot een ingroeimodel dat tot maximaal €37,50 euro nadeel of voordeel strekt tot en met 2025. Op dat moment worden de uitkomsten van lopende onderzoeken tegen het licht gehouden en volgt (naar verwachting) nadere besluitvorming.

Algemene beoordeling model Gemeentefonds

De Raad voor het Openbaar Bestuur is van oordeel dat het nu gepresenteerde model beter is dan het oude verdeelmodel maar dat het nog niet goed genoeg is. De ROB heeft diverse knelpunten benoemd (waaronder het gehanteerde peiljaar 2017) en en nadere onderzoeken aanbevolen omdat dit model nog onvoldoende aansluiting kent met de leefwereld van inwoners en gemeenten. Op diverse manieren kent dit nieuwe verdeelmodel een grootstedelijk karakter onder andere door een zware nadruk op centrumfunctie, inkomensmaatstaven (huishoudens met laag inkomen, bijstand) en een stevig gewicht voor eenpersoonshuishoudens. Centrumfunctie zou hierbij een indicator zijn van een stapeling van zorguitgaven. Het model heeft een nog onvoldoende logische en uitlegbare uitkomst. BZK heeft wél tot invoering besloten, maar met een ingroeipad en een onderzoeksagenda.

Uitkomsten Gemeente Woudenberg

Zoals blijkt uit Figuur 1 is het nadeel voor de Gemeente Woudenberg vooral te vinden in de clusters WMO, Jeugd, SCR (Sport, Recreatie en Cultuur) en OEM (overige eigen middelen) en OZB. Bij OZB is het verschil t.o.v. het landelijk gemiddelde beperkt. Om die reden gaan we daar hier niet verder op in.

Het nadeel in het **cluster WMO** heeft vooral als oorzaak dat de landelijke verdeling van het Gemeentefonds over de beleidsdomeinen (clusters) gewijzigd is en het WMO cluster t.o.v. de oude verdeling fors kleiner is geworden. Van het nadeel van €130 per inwoner kan € 75 euro verklaard worden door dit volumeverschil. Andere clusters zijn groter geworden maar dat leidt voor Woudenberg niet tot grote voordelen elders. Het overige effect betreft onder andere het vervallen van de maatstaf medicijngebruik als indicator van zorgkosten en de nadruk op centrumfunctie.

VERDELING MEI CIRCUAIRE

Sociaal Domein	Cluster	€ p. inw.	in € totaal NL
Basisvoorzieningen	BASIS	9	-9
Participatie	PART	2	-10
WMO	WMO	-130	-90
Jeugd	JEUGD	-59	31
Totaal		78	77

AEM	Cluster	€ p. inw.	in € totaal NL
Standaard Vaste Bedragen	SVB	0	-19
Overige Eigen Middelen	OEM	-108	-93
Onroerend Zaak Belasting	OZB	-48	-53
Totaal		-156	-165

Klassiek Domein	Cluster	€ p. inw.	in € totaal NL
Bestuur en Ondersteuning	B&O	181	185
Openbare Orde en Veiligheid	O&V	17	17
Onderwijs	OND	9	6
Sport Recreatie Cultuur	SCR	-7	35
Infrastructuur Ruimte Milieu	IRM	19	0
Totaal		218	242

Herverdeling	€ p. inw.	in € totaal NL
Sociaal Domein	-178	-77
Klassiek Domein	218	242
AEM	-156	-165
Totaal	-115	0

Figuur 1: Herverdeeleffecten Gemeentefonds Gemeente Woudenberg meicirculaire 2022

In het **cluster Jeugd** is het nadeel te verklaren door een veel lager gewicht van het aantal jeugdigen in de verdeling van middelen, het vervallen van de (inmiddels ongewenst verklaarde maatstaf) medicijngebruik en een zwaardere nadruk op inkomensmaatstaven. De Gemeente Woudenberg had een groot aandeel in ouders met langdurig psychisch medicijngebruik (16^e plaats van Nederland). Het vervallen van deze maatstaf levert een aanzienlijk nadeel op. Daarnaast speelt de nadruk op centrumfunctie een rol in het nadeel.

In het **cluster SCR (Sport Cultuur en Recreatie)** is in absolute zin niet sprake van een groot nadeel, maar gemiddeld wordt er meer geld aan gemeenten verstrekt dan aan de gemeente Woudenberg. Dit komt door de toepassing van de maatstaven voor de centrumfunctie in plaats van huishoudens en de maatstaf 'lokale klantenpotentiëlen'.

In het **cluster OEM** is een landelijk gemiddelde aan overige inkomsten (o.a. hondenbelasting, toeristenbelasting, vastgoedinkomsten, grondexploitatie) berekend in de nieuwe verdeling. Kleinere gemeenten hebben in het algemeen niet zoveel andere eigen inkomsten als bijvoorbeeld de gemeente Amsterdam door onder andere erfpacht, parkeer- en toeristenbelasting. Dit is vooral voor kleine gemeenten t.o.v. het oude model een heel nadelige methode. De verdeling in dit cluster is onderwerp van nader onderzoek.

Aanknopingspunten lobby

Het ministerie van BZK heeft een onderzoeksagenda gepresenteerd waarin op alle door de ROB aangegeven onderwerpen nader onderzoek plaats vind. Dit betreft onder andere de sterke nadruk op de centrumfunctie van gemeenten en op de verdeling in het cluster OEM. Omdat de gemeente Woudenberg juist ook door de toepassing van een aantal centrumfunctie maatstaven en door de werkwijze in het cluster OEM een nadeel kent zijn dit twee onderwerpen waarop nog ruimte is voor aanpassing en dus invloed mogelijk is op nadere keuzes in het verdeelmodel vanaf 2026 en verder. Via onder andere de K80 (kleine gemeenten met geen of beperkte centrumfunctie) en de VNG kan ingezet worden op wijziging van de verdeelmethoden op deze onderwerpen om tot een meer uitlegbare verdeling en voor de gemeente Woudenberg betere uitkomst te komen.